

TÜRKÇE ÖĞRETMENİ ADAYLARININ TOPLUMA HİZMET UYGULAMALARI DERSİNE YÖNELİK DÜŞÜNCELERİ: ATATÜRK ÜNİVERSİTESİ ÖRNEĞİ

Oğuzhan SEVİM (*)

Özet

Bu çalışmanın amacı Topluma Hizmet Uygulamaları dersinin Türkçe öğretmeni adaylarının düşüncelerine göre değerlendirilmesidir. Bu amaç doğrultusunda araştırmanın kolay ulaşılabilir örnekleme yöntemiyle belirlenen örneklemini Atatürk Üniversitesi Kâzım Karabekir Eğitim Fakültesi Türkçe Eğitimi Bölümünde öğrenim gören 158 son sınıf öğrencisi, evrenini ise aynı bölümde öğrenim gören son sınıf öğrencileri oluşturmaktadır. Araştırmada veri toplama aracı olarak araştırmacı tarafından geliştirilen, 16 maddelik likert tipi “Türkçe Öğretmeni Adaylarının Topluma Hizmet Uygulamaları Dersine Yönelik Düşünceleri Anketi” kullanılmıştır. Verilerin analizi aşamasında frekans ve yüzdeler değeri tablolaştırılarak değerlendirmeye alınmıştır. Araştırmanın sonucunda, Türkçe öğretmeni adayları, Topluma Hizmet Uygulamaları dersinin amacına ulaşmadığı yönünde genel bir görüş belirtmişlerdir.

Anahtar Kelimeler: Türkçe öğretmeni adayları, Topluma Hizmet Uygulamaları dersi, düşünce.

Opinions of Turkish Teacher Candidates Towards Social Work Applications: The Sample of Atatürk University

Abstract

The aim of this study was to evaluate “Community Service Course” in terms of Turkish pre-service teachers’ thoughts. 158 seniors that study at Atatürk University Kâzım Karabekir Education Faculty Turkish Education Department create sample of this study that used sampling method of easily accessible. Seniors that study at the same department create universe of this study. The likert-type survey, having 16 items and being improved by the investigator “Survey of Turkish pre-service teachers’ thoughts about Community Service Course” was used as a means of data collection. Frequency and percentage values were evaluated during the analysis of data in tables. As a result of the research it was understood that Turkish pre-service teachers have a general idea that Community Service Course couldn’t succeed achieving its goal.

Key Words: Turkish pre-service teachers, community service course, thought.

*) Arş. Gör., Atatürk Üniversitesi, K. K. Eğitim Fakültesi, Türkçe Eğitimi Bölümü
(e-posta: oguzhan-sevim@windowslive.com)

Giriş

Milli Eğitim Bakanlığı (MEB) tarafından öğretmen yeterlilikleriyle ilgili yapılan çalışmada, öğretmenlerin genel kültür, özel alan ve eğitime – öğretim ile ilgili yeterlilikleri üzerinde durulmuş, bu yeterlilik alanlarının neleri kapsadığı açıklanmaya çalışılmıştır. Buna göre öğretmenin kendi alanıyla ilgili temel kavram ve beceriler hakkındaki bilgileri özel alan yeterliliklerini; öğretmenlik mesleğiyle ilgili bilgi ve becerileri eğitime – öğretim sürecindeki yeterliliklerini; alan bilgisi ve öğretmenlik mesleğiyle ilgili beceriler yanında içinde yaşadığı toplum ve dış dünyayla ilgili edindiği bilgi ve görgüsü ise onun genel kültür yeterliliklerini oluşturmaktadır (Okvuran, 2003; Şişman ve Acat, 2003). Öğretmenlerin yeterlilikleriyle ilgili belirtilen bu kıstaslar ise eğitsel, sosyolojik, ekonomik ve diğer pek çok toplumsal değer arasındaki ilişkileri açığa çıkarmaktadır.

MEB'in öğretmenlik yeterlilikleriyle ilgili yapmış olduğu bu çalışmadan sonra öğretmenlik mesleğinin bireylere sadece bilgi kazandırma sanatı olarak görülmesi; eğitsel, sosyolojik, psikolojik ve diğer toplumsal değerler arasındaki güçlü ve vazgeçilmez bağların göz ardı edilmesi anlamına gelir. İnsanın psikososyal bir varlık olması, eğitiminde karmaşık ve karşılıklı değerler ağını zorunlu kılar. Okul ortamında ise bu değerler ağının yöneticisi olarak öğretmenlere farklı ve hayati sorumluluklar düşer.

Öğretmenlerin “çocukların durumlarıyla ilgili (sağlık, ekonomik, sosyal, psikolojik vs.) bilgi ve görüşe sahip olmaksızın öğrenmelerine etkili bir şekilde” (Kıncal, 2002: 28) yardımcı olmaları mümkün değildir. Öğrencilerin yaşadığı toplumsal çevrenin şartları, dolaylı olarak etkilerini sınıf ortamında hissettirmektedir. Yani sınıf ortamının toplumsal çevreden bağımsız olarak düşünülmesi imkânsızdır.

Toplumsal çevrenin sınıf ortamına olan etkilerini kontrol edebilmek için öğretmenlerin toplumsal şartlar hakkında yeterli düzeyde bilgi ve duyarlılık sahibi olması gerekir. Öğretmen adaylarına bu yeterlilikleri kazandırabilmek amacıyla eğitim fakültelerinde ana bilim dallarının öğretim programlarına “Topluma Hizmet Uygulamaları” dersi konulmuştur. “Topluma Hizmet Uygulamaları dersi her ana bilim dalında bir dönem okutulan 1 saat teorik, 2 saat uygulama olmak üzere haftada toplam 3 saat / 2 kredilik zorunlu bir derstir. Bu ders anabilim dallarının eğitim-öğretim planlarının özelliklerine göre genelde üçüncü ya da dördüncü sınıfta güz veya bahar döneminde okutulmaktadır” (Erciyes, 2008: 3).

Topluma Hizmet Uygulamaları dersinin eğitim fakültelerinde öğretmen adaylarına verilmesindeki amaçlar ise şunlardır:

- ✓ Öğretmen adayına hizmet öncesi eğitimleri sırasında toplumsal duyarlılık kazandırmak,
- ✓ Öğretmen adaylarını toplumsal sorumluluk üstlenme noktasında bilinçlendirmek,
- ✓ Öğretmen adayının toplumla bütünleşmesini sağlamak,
- ✓ Öğretmen adayını topluma lider olabilme düzeyine getirmek,
- ✓ Öğretmen adayının özgüven kazanabilmesi için gerçek hayattaki uygulamalarla karşılaşmalarını sağlamak,
- ✓ Öğretmen adaylarının girişimci bir ruha sahip olabilmeleri için gerekli şartları sağlamak (Coşkun, 2009).

Öğretmen adaylarının Topluma Hizmet Uygulamaları dersine yönelik tutumları ve bu dersin öğretmen adayları üzerindeki etkileri konusunda farklı üniversitelerde çalışmalar yapılmıştır. Özdemir ve Tokcan (2010) tarafından Niğde Üniversitesi Eğitim Fakültesi Sosyal Bilgiler, Fen Bilgisi, Türkçe, Sınıf ve Müzik Öğretmenliği programlarında öğrenim gören 187 son sınıf öğrencisi üzerinde yapılan çalışma, öğretmen adaylarının bu dersin kendilerine toplumsal duyarlılık ve farkındalık kazandırma ve iş birliği yapma becerilerini geliştirme noktalarında olumlu düşünceler taşıdıklarını ortaya koymuştur.

Uğurlu ve Kral (2011)'in Sinop Üniversitesi Eğitim Fakültesi Fen Bilgisi ve Sınıf Öğretmenliği programlarında öğrenim gören 87 son sınıf öğrencisi üzerinde yapmış oldukları çalışmada, öğretmen adaylarının ders hakkında olumlu düşüncelere sahip oldukları ve bu dersin kişisel gelişimi, meslek algısını ve toplumsal duyarlılığı geliştirici uygulamaları içerdiğini düşündükleri sonuçlarına ulaşılmıştır.

Dinçer, Ergül, Şen ve Çabuk (2011)'un Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Okulöncesi lisans programı 3. sınıf öğrencileriyle yapmış oldukları çalışmada, Topluma Hizmet Uygulamaları dersinden sonra öğretmen adaylarının akademik gelişimlerinde olumlu ilerlemelerin olduğu gözlemlenmiştir.

Sönmez (2010) tarafından Gazi Üniversitesi Eğitim Fakültesi İlköğretim Sosyal Bilgiler Öğretmenliği bölümünde öğrenim gören 125 öğretmen adayı üzerinde yapılan çalışmada öğretmen adaylarının bu dersin amaç ve içerikleri doğrultusunda kazanımlar elde ettikleri sonucuna varılmıştır.

Çoban, Kaşkaya ve Ağırbaş (2010)'ın Erzincan Üniversitesi Eğitim Fakültesinde üç ve dördüncü sınıf öğrencileriyle yapmış oldukları çalışmada, Sınıf Öğretmenliği bölümünde okuyan öğrencilerin Topluma Hizmet Uygulamaları dersine yönelik algılarının diğer bölümlerde okuyan öğrencilerin algılarına göre olumlu yönde daha yüksek olduğu sonucuna varılmış ve böyle bir sonucun ortaya çıkmasında etkili olabilecek faktörler üzerinde durulmuştur.

Görüldüğü üzere birçok farklı alanda Topluma Hizmet Uygulamaları dersine yönelik öğretmen adaylarının algı, tutum ve davranışlarını inceleyen çalışmalar yapılmıştır. Bu çalışmanın amacı ise Türkçe öğretmeni adaylarının Topluma Hizmet Uygulamaları dersi kapsamında gerçekleştirilen faaliyetler hususunda düşüncelerini ortaya koymak ve değerlendirmektir. Bu amaç doğrultusunda aşağıdaki araştırma sorularına cevaplar aranmıştır:

- 1) Türkçe öğretmeni adaylarının Topluma Hizmet Uygulamaları dersine yönelik gerçekleştirilen faaliyetler hakkındaki düşünceleri hangi yöndedir?
- 2) Türkçe öğretmeni adaylarının topluma hizmet uygulamalarında gerçekleştirilen bilgi paylaşımı ve yardımlaşma konusundaki düşünceleri hangi yöndedir?
- 3) Türkçe öğretmeni adaylarının Topluma Hizmet Uygulamaları esnasında etkileşimde buldukları kişi ve kurumların kendilerine yönelik tutumları hakkındaki düşünceleri hangi yöndedir?
- 4) Türkçe öğretmeni adaylarının Topluma Hizmet Uygulamaları dersinin etkililiği hakkındaki düşünceleri hangi yöndedir?

1. Yöntem

1.1. Araştırma Deseni

Araştırmada nicel araştırma yöntemlerinden tarama deseni kullanılmıştır. Tarama deseni, “bir grubun belirli özelliklerini belirlemek için verilerin toplanmasını sağlayan çalışmalar” (Büyüköztürk, Kılıç Çakmak, Akgün, Karadeniz ve Demirel, 2010: 16) dır.

1.2. Çalışma Grubu

Araştırmanın örneklemini Atatürk Üniversitesi Kâzım Karabekir Eğitim Fakültesi Türkçe Eğitimi Bölümünde 2009 – 2010 güz yarıyılında öğrenim gören ikinci öğretim öğrencileri oluşturmaktadır. Araştırmanın evrenini ise Atatürk Üniversitesi Kâzım Karabekir Eğitim Fakültesi Türkçe Eğitimi Bölümünde öğrenim gören son sınıf öğrencileri oluşturmaktadır.

1.3. Verilerin Toplanması

Araştırmada veri toplama aracı olarak araştırmacı tarafından geliştirilen “Türkçe Öğretmeni Adaylarının Topluma Hizmet Uygulamaları Dersine Yönelik Düşünceleri Anketi” kullanılmıştır.

İlgili literatür tarandıktan sonra 20 maddeden oluşan soru havuzu oluşturulmuştur. Bu 20 soruluk anket, biri ölçme ve değerlendirme diğeri Türkçe Eğitimi alanında uzman iki akademisyenin de görüşü alınarak sınıf öğretmenliği bölümünde öğrenim gören son sınıf 45 öğrenci üzerinde uygulanmıştır. Bu uygulamadan sonra yapılan güvenilirlik ve geçerlik çalışmalarından sonra 4 madde anketten çıkarılmıştır. Elde edilen 16 sorudan oluşan anket, 158 Türkçe öğretmeni adayına uygulanmış ve alfa güvenilirlik kat sayısı 0.81 olarak bulunmuştur. Anket üzerinde yapılan faktör analizinde ise soruların tek boyutlu olduğu görülmüştür.

2. Verilerin Analizi

Anketten elde edilen veriler frekans ve yüzdelerle tablolaştırılmıştır. Daha sonra bu tablo üzerinde yorum ve tartışmalarda bulunulmuştur.

3. Bulgular

Tablo 1. Öğretmen adaylarına Topluma Hizmet Uygulamaları dersi için yöneltilen sorular

	Evet		Kısmen		Hayır	
	f	%	f	%	f	%
1. Topluma Hizmet Uygulamaları öncesinde içinde yaşadığımız toplumun sorunlarını çözmeye yönelik herhangi bir projeye katıldınız mı?	16	10,1	20	12,7	120	75,9
2. Topluma Hizmet Uygulamaları çalışmaları esnasında birlikte çalıştığınız takımla herhangi bir sorun yaşadınız mı?	7	4,4	7	4,4	144	91,1

3. Topluma Hizmet Uygulamaları esnasında toplumsal kurumlar arasındaki dayanışmanın yeterli bir düzeyde olduğuna katılıyor musunuz?	49	31	39	27,7	70	44,3
4. Topuma hizmet uygulamalarının daha geniş kapsamlı çalışmalara katılmanız konusunda sizin ufkunuzu açtığına katılıyor musunuz?	81	51,3	24	15,2	50	31,6
5. Topluma Hizmet Uygulamaları esnasında daha önce varlığından haberdar olmadığımız toplumsal bir sorunla karşılaştınız mı?	19	12,0	17	10,8	120	75,9
6. Topluma Hizmet Uygulamaları sonrasında “Daha iyisi yapılabilirdi” diyebiliyor musunuz?	106	67,1	42	26,6	10	6,3
7. Topluma Hizmet Uygulamaları esnasında çalışmalarınızı takip edip gerekli önerilerde bulunan kurul ya da kurulların yardımlarını yeterli buldunuz mu?	27	17,1	66	41,8	65	41,1
8. Topluma hizmet uygulamalarına başlarken yaptığınız planmaların eksiksiz bir şekilde tamamlandığına katılıyor musunuz?	62	39,2	30	19,0	65	41,1
9. Topluma hizmet uygulamalarını yürüttüğünüz kurumlarda herhangi bir sorun yaşadınız mı?	13	8,2	20	12,7	123	77,8
10. Topluma Hizmet Uygulamaları sürecinde ilgili kurumlardaki kişilerin size karşı davranışlarını olumlu ve yapıcı olarak görüyor musunuz?	82	51,9	52	32,9	21	13,3
11. Topluma hizmet uygulamalarında elde edilen bilgi ve bulguların hem takım içerisinde hem de kurumlar arasında yeterli bir düzeyde paylaşıldığına katılıyor musunuz?	50	31,6	44	27,8	62	39,3
12. Topluma Hizmet Uygulamaları kapsamında gerçekleştirdiğiniz faaliyetlerin kütüphaneye faydasının olduğunu düşünüyor musunuz?	96	60,8	38	24,1	22	13,9
13. Topluma Hizmet Uygulamaları esnasında etkinliklerinizi sonraki süreçte gözden geçirebileceğiniz kayıtlar tuttunuz mu?	26	16,5	50	31,6	81	51,3
14. Günlük çalışmalarınız içerisinde topluma hizmet çalışmaları için ayırdığınız vakti yeterli görüyor musunuz?	76	48,1	48	30,4	33	20,9
15. Bir öğretmen adayı olarak topluma hizmet uygulamalarının, sizi, içinde yaşadığımız toplum hakkında yeterli düzeyde bilgi sahibi kıldığına inanıyor musunuz?	32	20,3	76	48,1	48	30,4
16. Sizin de katıldığınız topluma hizmet çalışmalarının amacına ulaştığına inanıyor musunuz?	30	19,0	70	44,3	56	35,4

Türkçe öğretmeni adaylarının %10,1'i Topluma Hizmet Uygulamaları öncesinde içinde yaşadığı toplumun sorunlarını çözmeye yönelik bir projeye katıldığını, %12,7'si böyle bir projeye kısmen katıldığını, %75,9'u ise herhangi bir projeye katılmadığını belirtmiştir.

Türkçe öğretmeni adaylarının %4,4'ü Topluma Hizmet Uygulamaları esnasında birlikte çalıştığı takımla sorun yaşadığını, %4,4'ü kısmen sorun yaşadığını, %91,1'i ise herhangi bir sorun yaşamadığını belirtmiştir.

Türkçe öğretmeni adaylarının %31'i Topluma Hizmet Uygulamaları esnasında toplumsal kurumlar arasındaki dayanışmayı yeterli, %27,7'si kısmen yeterli görürken %44,3'ü ise yeterli görmemektedir.

Türkçe öğretmeni adaylarının %51,3'ü Topluma Hizmet Uygulamaları dersinin daha geniş kapsamlı çalışmalara katılmaları konusunda ufuklarını açtığını, % 15,2'si kısmen açtığını, %31,6'sı ise Topluma Hizmet Uygulamaları dersinin kendileri için ufuk açıcı olmadığını belirtmiştir.

Türkçe öğretmeni adaylarının %12'si Topluma Hizmet Uygulamaları dersini alırken daha önce farkında olmadığı bir sorunun farkına vardığını; %10,8'si bunun kısmen farkına vardığını, %75,9'u ise böyle bir sorunun farkına varmadığını belirtmiştir.

Türkçe öğretmeni adaylarının %67,1'i Topluma Hizmet Uygulamaları sonrasında "Daha iyisi yapılabilirdi" demiş; %26,6'sı bunu kısmen söyleyebilirken %6,3'ü ise bu sözü söyleyemeyeceğini belirtmiştir.

Türkçe öğretmeni adaylarının %17,1'i Topluma Hizmet Uygulamaları esnasında çalışmalarını takip eden kurul ya da kurulların yardımlarını yeterli, %41,8'i bunu kısmen yeterli görürken %41,1'i ise yetersiz olarak görmektedir.

Türkçe öğretmeni adaylarının %39,2'u Topluma Hizmet Uygulamaları dersi için yaptıkları planı eksiksiz bir şekilde uyguladığını, %19'u bunu kısmen yapabildiğini, %41,1'i ise yaptıkları planın eksiksiz bir şekilde uygulayamadığını belirtmiştir.

Türkçe öğretmeni adaylarının %8,2'si topluma hizmet uygulamalarını yürüttüğü kurumla sorun yaşadığını, %12,7'si kısmen sorun yaşadığını, %77,8'i ise sorun yaşamadığını belirtmiştir.

Türkçe öğretmeni adaylarının %51,9'u Topluma Hizmet Uygulamaları sürecinde ilgili kurumlardaki kişilerin davranışlarını olumlu ve yapıcı, %32,9'u kısmen olumlu ve yapıcı görürken, %13,3'ü ise olumlu ve yapıcı görmemiştir.

Türkçe öğretmeni adaylarının %31,6'sı topluma hizmet uygulamalarından elde edilen bilgilerin hem takım içerisinde hem de kurumlar arasında yeterli düzeyde paylaşıldığını düşünmektedir. Adayların %27,8'i bunu kısmen yeterli görürken % 39,3'ü ise yeterli görmemektedir.

Türkçe öğretmeni adaylarının %60,8'i Topluma Hizmet Uygulamaları kapsamında gerçekleştirilen faaliyetlerin kütüphaneye faydasının olduğunu düşünmektedir. Adayların %24,1'i buna kısmen katılırken %13,9'uysa buna katılmamaktadır.

Türkçe öğretmeni adaylarının %16,5'i Topluma Hizmet Uygulamaları esnasında etkinliklerini daha sonra yeniden gözden geçirebilmek için kayıtlar tuttuğunu belirtmiştir. Adayların %31,6'sı bunu kısmen yaptığını belirtirken %51,3'ü ise bunu yapmadığını ifade etmiştir.

Türkçe öğretmeni adaylarının %48,1'i günlük çalışmaları içerisinde Topluma Hizmet Uygulamaları için ayırdığı vakti yeterli görmektedir. Adayların %30,4'ü buna kısmen katılırken %20,9'u buna katılmamaktadır.

Türkçe öğretmeni adaylarının %20,3'ü topluma hizmet uygulamalarının kendilerini içinde yaşadıkları toplumun sorunları hakkında bilgi sahibi kıldığını inanmaktadır. Adayların %48,1'i buna kısmen katılırken %30,4'ü ise katılmamaktadır.

Türkçe öğretmeni adaylarının %19'u topluma hizmet çalışmalarının amacına ulaştığına inanmaktadır. Adayların %44,3'ü buna kısmen katılırken %35,4'ü ise topluma hizmet çalışmalarının amacına ulaşmadığını düşünmektedir.

Sonuç, Tartışma ve Öneriler

Yeni yetişen neslin toplumsallaştırılması sürecinde öğretmenlerin önemli sorumlulukları bulunmaktadır. Öğretmenlerin bu sorumluluklarını yerine getirebilmeleri için içinde yaşadıkları toplumun hangi şartlara sahip olduğunu ve bu şartları ortaya çıkaran sebeplerin neler olabileceğini iyi bir şekilde özümsemiş olmaları gerekir. Öğretmenlerin toplumun sorunlarını yakından gözlemlene fırsatını yakaladığı zaman dilimlerinden biri de topluma hizmet uygulamalarıdır. Bu çalışmanın sonuçları, Türkçe öğretmeni adaylarının bu süreçte yaşadıklarıyla ilgili elde edilen bulguların anlamlandırılmasını içermektedir.

Öğretmen adaylarının %75,9'unun daha önce içinde yaşadığı toplumun sorunlarını çözmeye yönelik herhangi bir projeye katılmadığını belirtmesi, üzerinde durulması gereken bir konudur. Öğretmen adayı olmak, yaklaşık 15 yıllık bir eğitim – öğretim hayatını yaşamış olmayı gerekli kılar. Böyle bir arka plana sahip bir öğrencinin toplumla ilgili herhangi bir projeye katılmamış olması, hem sosyokültürel hem de eğitim açısından ciddi bir öz eleştiriyi gerekli kılar. İçinde yaşadığı toplumla ilgili bir faaliyette bulunmamış olmak, bir öğretmen adayı ya da öğretmen için sosyolojik, kültürel ve mesleki açılardan önemli bir eksikliklerdir.

Çalışmaya katılan öğretmen adayları, yapılandırmacı öğrenme yaklaşımının merkeze alındığı bir programla öğrenim gördükleri için iş birliğine dayalı çalışmalara yabancı değildir. Katılımcıların %91,1'lik gibi büyük bir çoğunluğunun topluma hizmet uygulamalarında birlikte çalıştığı takımla herhangi bir sorun yaşamamış olması, olumlu bir sonuçtur.

Öğretmen adayları topluma hizmet uygulamalarını yürütürken kendi takımları arasındaki dayanışmaya şahit olduğu gibi kurumların birbirleriyle dayanışma içerisinde olup olmadıklarını da gözlemlene fırsatına sahip olmuştur. Öğretmen adaylarının büyük bir çoğunluğu (%44,3) Topluma Hizmet Uygulamaları sürecinde kurumlar arası dayanışmayı yeterli bulmamıştır. Öğretmen adaylarının bu tespiti, onların süreci bütünsel olarak algıladıklarının bir göstergesi olarak yorumlanabilir.

Öğretmen adaylarının %51,1'lik bir kısmı topluma hizmet uygulamalarının daha geniş kapsamlı çalışmalar için ufuklarını açıcı olduğuna inanmaktadır. Topluma hizmet çalışmalarını öğretmen adaylarının hem yaratıcı fikirler ortaya koyabilmelerine hem de bu yaratıcı fikirlerini uygulama alanına taşıyabilmelerine fırsat tanımıştır. İhtiyaç olmadan yeni fikirlerin ortaya çıkması zordur. Öğretmen adaylarının katıldığı bu çalışmalar, onların olaylara ve zorluklara daha geniş perspektiflerden bakabilmelerine olanak sağlamıştır.

Öğretmen adaylarının Topluma Hizmet Uygulamaları dersini alırken daha önce farkında olmadıkları bir sorunun farkına varmalarıyla ilgili soruya %75,9'lık bir oranla olumsuz cevap vermeleri, Özdemir ve Tokcan (2010)'ın çalışmalarıyla farklılık arz etmektedir. Bahsi geçen çalışmada özellikle Türkçe öğretmeni adaylarının toplumsal sorunları fark etmede daha duyarlı olduğu vurgulanmaktadır. Bu çalışmada ise Türkçe öğretmeni adayları toplumsal sorunları fark etme noktasında bir gelişme yaşayamadıklarını dile getirmişlerdir. Böyle bir sonucun ortaya çıkmasında bu çalışmanın yapıldığı çevre ve toplumun sosyoekonomik ve sosyokültürel yapısı, farklı ve bilinmedik sorunların ortaya çıkışında birinci dereceden etkili olmuş olabilir. Ayrıca yaşanan yerin nüfus açısından

büyük ya da küçük ölçekli oluşu da diğer bir etkidir. Aynı zamanda öğretmen adaylarının çalışma esnasında aktif rol alarak çalışmayı ne kadar kapsamlı hâle getirebildikleri de önemli bir etkidir. Erzurum ilinde öğretmen adaylarının farklı ya da uç sorunlarla karşılaşmamış olmaları, bahsedilen bu sebeplerden ötürü gerçekleşmiş olabilir.

Öğretmen adaylarına yöneltilen sorular içerisinde yer alan “Daha iyisi yapılabilirdi” yargısı kendini değerlendiren ve öz yeterlilik algısına sahip bireylerin çevrelerinde gelişen olaylar hakkındaki farkındalıklarını gösteren önemli bir tümcedir. Böyle bir sorunun öğretmen adaylarına yöneltilmesindeki amaç, onların yaptıkları çalışma hakkındaki farkındalıklarını ve yaptıkları işten aldıkları doyumunu ortaya koyabilmektir. Öğretmen adaylarının büyük bir çoğunluğu yaptıkları işin farkındadır. Adayların %70’e yakınının “Evet, daha iyisi yapılabilirdi” demesi, onların çalışmadan sonra kendilerini ve yaptıkları işi değerlendirdiklerini ve birtakım olumlu ya da olumsuz çıkarımlara varabildiklerini göstermektedir.

Günümüzde geniş bir alanda kabul görmüş ve gelişmiş bir öğrenme yaklaşımı olan yapılandırmacı öğrenme yaklaşımı işbirliğini esas almaktadır. Bu bilinçle fakültelerindeki eğitimlerini gerçekleştiren öğretmen adaylarının çalışmaları esnasında kurul ya da kurumları işbirliği noktasında yetersiz görmeleri dikkate değer bir olgudur (Özdemir ve Tokcan, 2010). Katılımcıların bizzat uygulamada olmaları ve hizmetlerini yerine getirebilmeleri için farklı toplumsal kurul ya da kurumlara ihtiyaç duymaları, bu neticenin ortaya çıkmasına vesile olmuştur. Bu da toplumsal kurum ya da kurumların topluma hizmet etmek isteyen kesimi ne kadar ciddiye aldıklarının en açık göstergesidir.

Öğretmen adaylarının Topluma Hizmet Uygulamaları dersi için yapmış oldukları planı eksiksiz bir şekilde uygulayıp uygulayamadıklarına yönelik olan soruya verdikleri cevaplar, diğer sorulara verilen cevapları destekler niteliktedir. Katılımcılardan alınan cevaplara bakıldığı zaman uygulamaların planlamasının eksiksiz yerine getirildiğine katılan öğretmen adayları oranı %39,2 iken, buna katılmayan aday oranı ise %41,1’dir. Oranlardan da anlaşılacağı üzere öğretmen adaylarının büyük bir bölümü, planlarını tam olarak uygulayamamıştır.

Öğretmen adaylarının uygulamalarda buldukları kurumlarda herhangi bir sorun yaşayıp yaşamadıklarına dönük soruya verdikleri cevaplardan anlaşılıyor ki ikili problemler yaşanmamıştır. 156 katılımcıdan 13’ünün farklı sebeplerden ötürü kurumlarda sorun yaşaması günlük hayatta da ortaya çıkabilecek bir durumdur. Topluma hizmet gibi önemli bir görevi yerine getirmeye çalışan gerek öğretmen adayları gerekse diğer kurum ve kuruluşlar, yaşanan bu sorunlarda kendilerince haklı mazeretler öne süreceklerdir. Bu bakımdan soruya verilen %77,8’lik hayır cevabı süreçte olumlu bir gelişme olarak algılanabilir.

Topluma hizmet gibi önemli uygulamaların başarıya ulaşabilmesinde yetkili ve ilgili tüm kurum ve kişilerin bu hizmeti verenlere karşı tutumları önemli bir unsurdur. Öğretmen adaylarının büyük bir çoğunluğu sıkıntı yaşamadığını belirtmiştir. Fakat ilgili kurumlarda çalışan kişilerin olumlu davranışlar sergilemesi, öğretmen adaylarının ihtiyaçlarını yerine getirdikleri anlamına gelmez. Çünkü öğretmen adaylarının %32,9’u ilgili kurumlardan yeterli düzeyde yardım göremediğini düşünmektedir. Yani topluma hizmet uygulamalarında güler yüz ya da olumlu davranışlar önemli etkenler olurken başarı için yeterli olmadığı sonucuna ulaşabiliriz.

Çalışmadan elde edilen bulgulara bakıldığında öğretmen adaylarının büyük bir çoğunluğunun hem takım içerisinde hem de kurumlar arasındaki işbirliğinden memnun olmadıkları anlaşılmaktadır. Uygulama sürecinde elde edilen bilgilerin katılımcı kişi ve kuruluşlar arasında yeterli bir düzeyde paylaşılmaması, hizmet sürecinde kişi ve kurumların birbirlerinden haberdar olamamalarına neden olarak başarısızlığa yol açar. Dikkat edileceği üzere öğretmen adaylarının süreçle ilgili gözlemleri ve değerlendirmeleri dayanışma, işbirliği ve paylaşma noktalarında daha duyarlı bir hale gelmekte ve olayları daha ciddi bir hassasiyetle değerlendirdikleri anlaşılmaktadır. Bu da yapılandırmacı öğrenme yaklaşımının öğretmen adaylarına kazandırmış olduğu bir takdir yeteneği olsa gerektir.

Topluma hizmet uygulamalarının en önemli toplumsal ayağı katılımcıların topluma ilgili eksiklik ve sorunları tanıyıp aralarında tartışarak bilgi sahibi olmaları ve elde ettikleri bu bilgileri okula taşımalarıdır. Birey, içinde yaşadığı toplumun bilgisine sahip olmadan hiçbir zaman kendisini o toplumun bir parçası olarak hissedemez. Sorunları ve eksiklikleri yakından görebekle bunlar hakkında çözüm önerileri üreten, gelecek nesillerin mimarı olan öğretmen adayları, gerçekleştirmiş oldukları faaliyetlerin bir bilgi ve kültür merkezi olan kütüphaneye %60,8'lik bir oranla faydalı olacağına inanmaktadır. Öğretmen adaylarının büyük çoğunluğunun bunu böyle kabul etmesi, topluma hizmet uygulamalarının istenilen ve bilinçli bir şekilde gerçekleştirildiğinin de bir göstergesidir.

Öğretmen adaylarının elde ettikleri bilgilerin kütüphaneye faydalı olacağını belirtmelerine rağmen uygulama esnasında etkinliklerini büyük bir çoğunlukla kaydetmemeleri dikkat çekicidir. Bu zıtlığa farklı açılardan yaklaşılabılır. Öğretmen adaylarının büyük bir çoğunluğu topluma hizmet uygulamalarına ilk kez katıldıklarını belirtmiştir. Uygulamayla ilgili kayıt tutmamalarının sebebi olarak deneyim eksikliği gösterilebilir.

Öğretmen adaylarının %48,1'lik kısmı Topluma Hizmet Uygulamaları için ayırdıkları vakti yeterli görmektedir. Yine adayların %20,9'luk bir kısmı uygulamalar için ayırdıkları vakti yeterli görmemektedir.

Öğretmen adaylarının %30,4'lük bir kısmı yaptıkları bu çalışmaların onları toplum hakkında yeterli bir düzeyde bilgi sahibi kılmadığına inanmaktadır. Kurumlar arasındaki dayanışma eksikliği ve hem takım içerisinde hem de kurumlar arasındaki bilgi paylaşımının istenilen düzeyde olmaması öğretmen adaylarını böyle bir düşünceye yöneltmiş olmalıdır. Uygulamalara katılan kişi ve kurumlar arasındaki iletişim eksikliği üzerinde durulması gereken ciddi bir konu olarak karşımıza çıkmaktadır.

Öğretmen adaylarına sorulan “Sizin de katıldığınız topluma hizmet çalışmalarının amacına ulaştığına inanıyor musunuz?” sorusuna adayların %19'u “evet” derken %35,4'ü “hayır” demmiştir. Adayların verdiği bu cevap da diğer cevaplarını destekler niteliktedir. Türkçe öğretmeni adayları, topluma hizmet uygulamalarının amacına ulaştığına inanmaktadır.

Çalışmadan elde edilen sonuçlardan yola çıkılarak şu önerilerde bulunulabilir:

- 1) Öğrencilere en geç ortaöğretimden başlanarak Topluma Hizmet Uygulamaları derisi verilebilir. Böylece ileride uygulayıcı olduklarında olaylara yabancı kalmaları önlenmiş gibi içinde yaşadıkları toplumun meseleleriyle ilgili deneyim kazanmaları da sağlanmış olur.

- 2) Topluma Hizmet Uygulamaları süresince kurum, kuruluş ve kişiler arasındaki iş birliği ve bilgi paylaşımı hususunda ilgili ve yetkili makamlar dikkatli, sorgulayıcı ve geliştirici olmalıdır.
- 3) Topluma Hizmet Uygulamaları dersinin amaç ve kapsamı, bu süreçte aktif olarak rol alan tüm kişilere tanıtılmalı ve bu uygulamanın önemi kavratılmalıdır. Bunun için gerekirse seminerler verilebilir.
- 4) Öğretmen adaylarının topluma hizmet uygulamalarından edindikleri izlenimlerini raporlaştırmaları sağlanarak ilgili bölümlerin kütüphanelerinde öğrencilerin paylaşımına açılabilir.
- 5) Topluma hizmet uygulamalarına katılan ilgili bölümlerdeki tüm öğretmen adayları için dönem sonunda bir konferans düzenlenebilir ve böylece adayların izlenimlerini paylaşabilecekleri ortam sağlanmış olur.

Kaynakça

- Büyüköztürk, Ş., Kılıç Çakmak, E., Akgün, Ö. E., Karadeniz, E. ve Demirel, F. (2011). *Bilimsel Araştırma Yöntemleri*, Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- Coşkun, H. (2009). *Topluma Hizmet Uygulamaları*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Çoban, B., Kaşkaya, A., & Ağırbaş, Ö. (2010). Sınıf Öğretmenliği Bölümünde Okuyan Öğrencilerin Topluma Hizmet Uygulamaları Dersine İlişkin Tutumlarının Diğer Bölümler ile Karşılaştırılması (Erzincan Üniversitesi Örneği). 9. Ulusal Sınıf Öğretmenliği Eğitimi Sempozyumu (20- 22 Mayıs), Elazığ, 484-488.
- Dinçer, Ç., Ergül, A., Şen, M., & Çabuk, B. (2011). Bir topluma Hizmet Uygulaması Örneği: "Haydi Kavram Oyuncaklarıyla Oynayalım". *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 19(1), 19-38.
- Kıncal, R. Y., (2002). Öğretmenlik Mesleğine Giriş. *Erzurum: Babil Yayınları*.
- Okvuran, A. (2003). Drama Öğretmeninin Yeterlilikleri. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 36(1-2), 81-87.
- Özdemir, S. M., & Tokcan, H. (2010). Topluma Hizmet Uygulamaları Dersinin Öğretmen Adaylarının Görüşlerine Göre Değerlendirilmesi. *Selçuk Üniversitesi Ahmet Keleşoğlu Eğitim Fakültesi Dergisi*, 30, 41-61.
- Sönmez, Ö. F. (2010). Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının Topluma Hizmet Uygulamaları Dersine Yönelik Görüşlerinin Kazanım Boyutunda Değerlendirilmesi. *The Black Sea Journal of Social Sciences*, 2(2), 53-72.
- Şişman, M., & Acat, M. B. (2003). Öğretmenlik Uygulaması Çalışmalarının Öğretmenlik Mesleğinin Algılanmasındaki Etkisi. *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 13(1), 235 – 250.
- Topluma Hizmet Uygulamaları Rehberi*. (2008). *Erciyes Üniversitesi Eğitim Fakültesi, Kayseri*.
- Uğurlu, Z., & Kırıl, E. (2011). Öğretmen adaylarının Topluma Hizmet Uygulamaları Dersinin İşleyiş Süreci ve Kazanımlarına İlişkin Görüşleri. 2. International Conference on New Trends in Education and Their Implications (27-29 April), Antalya, Turkey.